

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ СОКОЛОВСКИЕ ЧТЕНИЯ «ВЗГЛЯД ИЗ ПРОШЛОГО В БУДУЩЕЕ»

У Санкт-Петербурзі відбулася міжнародна наукова конференція «Соколовские чтения “Взгляд из прошлого в будущее”». Конференцію було присвячено пам'яті видатного вченого, доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри статистики, обліку та аудиту Санкт-Петербурзького державного університету (СПбДУ), заслуженого діяча науки РФ **Ярослава В'ячеславовича Соколова** (1938–2010). Більш як 120 учених і фахівців-практиків представляли Росію, Україну, інші країни СНД, Балтії, Європи, США.

Пленарне засідання вів доктор економічних наук, голова наукової секції соціально-економічних проблем і статистики СПб Будинку вчених, член-кореспондент РАН, професор, директор Соціологічного інституту РАН **І. Єлісеєва**.

З привітальним словом до тих, хто зібрався, звернулися: виконуюча обов'язки завідувача кафедри статистики, обліку та аудиту СПбДУ **Н. Смирнова**, президент НП «Северо-Западный территориальный институт профессиональных бухгалтеров» і Гільдії аудиторів Росії **В. Скобара**, президент аудиторської палати Санкт-Петербургу **А. Кузнєцов** і заступник головного редактора журналу «Бухгалтерський облік» **В. Ципльонков**.

Заслухано наукові доповіді учасників конференції. Президент Академії істориків бухгалтерського обліку **Дж. МакКінней** (ун-т Меріленда, США) доповів про історію й причини зникнення аудиторських фірм, організованих у формі корпорацій.

Найбільший дослідник історії бухгалтерії професор **О. Гюемлі** з ун-ту Мармара (Туреччина) і його син, доктор наук **Б. Гюемлі** з ун-ту Тракая (Туреччина), присвятили свою доповідь всесвітнім конгресам бухгалтерів та етапам розвитку бухгалтерського обліку як науки.

Доповідь члена-кореспондента РАН **І. Єлісеєвої** була присвячена проблемам варіативності в обліку та статистиці.

Завершила пленарне засідання доповідь професора **Дж. Галассі** (ун-т Парми, Італія), присвячена економіко-інформаційним моделям.

Другий день конференції в будівлі економічного факультету СПбДУ ознаменувався роботою п'яти паралельних секцій з історії бухгалтерського обліку; теорії бухгалтерського обліку; сучасних проблем бухгалтерського обліку та аудиту; бухгалтерського об-

ліку, аналізу та аудиту в роботах **Я. Соколова**; аналізу та статистики.

Секція, присвячена історії бухгалтерського обліку, викликала великий інтерес серед учених різних країн. Професор ун-ту Бордо **Ж. Дегоса** (Франція) присвятив свій виступ роботам відомого французького вченого XIX ст. Ежена Леоте. Головний акцент у виступі було зроблено на проведеному Леоте дослідженні статистичних даних про рівень викладання бухгалтерії в російських комерційних школах XIX ст. На думку Леоте, російська бухгалтерська освіта була однією із кращих у світі завдяки щедрому фінансуванню та, як наслідок, великим і насиченим професійним дисциплінам навчального плану.

Широкий резонанс викликала доповідь професора Кубанського держуніверситету **М. Кутера**. Основна його частина була присвячена опису результатів роботи кубанських учених в архівах італійських купців Датини. Підсумком тривалих і трудомістких архівних досліджень книг сімсотлітньої давнини став аудиторський висновок, де узагальнені процедури середньовічної бухгалтерії, включаючи помилки бухгалтерських записів. У доповіді особливо підкреслювалося, що роботи автора є продовженням і розвитком того підходу до вивчення історії бухгалтерії, що заклав Я. Соколов.

Професор ун-ту Флоренції (Італія) **А. Орланді** в доповіді на тему «Затвердження правил подвійного запису в комерційній діяльності тосканських купців пізнього середньовіччя» проаналізувала різні системи записів подвійної бухгалтерії допачолієвського періоду, а представники Великої Британії **А. Сангстер** (Бізнес-школа ун-ту Міддлсекса, Лондон) і **Г. Стонер** (ун-т Глазго) приділили особливу увагу аналізу бухгалтерських реєстрів, які згадуються Л. Пачолі в його роботах.

Професор **Я. Алвер** (Естонія) розповів про життя й діяльність Карла Інно, найвідомішого естонського бухгалтера, автора кількох книг і науково-дослідних робіт у галузі бухгалтерського обліку та банківської справи.

Були також представлені доповіді, присвячені історії обліку основних коштів (професор СПбДУ **В. Соколов**) і формуванню категорії «амортизація в бухгалтерському обліку», (аспірантка СПбДУ **Т. Єрмоєнко**).

Була представлена також доповідь про внесок купця **І. Бецького** в становлення російської бухгалтерської науки, що є ідейним натхненником і спонсором публікації першої російської книги з бухгалтерії «Ключ Коммерции» – доценти ВЗФЕІ (м. Москва) – **Д. Назаров, Н. Клинов**).

Доповідь доцента Санкт-Петербурзького інженерно-економічного університету **І. Львової** на тему «Теорія обліку як частина професійних знань бухгалтера: історичний аспект» завершилася тривалим обговоренням проблем бухгалтерського обліку як науки.

Секцію, присвячену теорії бухгалтерського обліку, відкрив доповіддю французький дослідник, професор **Ж. Рішар**, який неодноразово бував у Росії та в Україні. Останні кілька років він проводить дослідження на стику двох наук: бухгалтерського обліку та лінгвістики. В його доповіді були подані результати дослідження походження й значення слова «accounting» на 65 мовах, у різних країнах. Це проливає нове світло на природу «науки бухгалтерського обліку», його системності та багатогранності.

С. Карельська (СПбДУ) порушила актуальне й дискусійне питання про можливості розвитку прогностичних функцій бухгалтерського обліку. Кілька учасників секції опонували їй, стверджуючи, що прогнозування належить до функцій управління. Точку зору доповідача підтримав професор Південного федерального університету **О. Кольвах**, який зазначив, що бухгалтерські дані можуть бути отримані не тільки через спостереження за фактами господарського життя, які відбулися, а й через вираховування прогностичних значень майбутніх фактів.

Доповідь професора **В. Стражева** (Білоруський державний економічний університет) була присвячена науковому обґрунтуванню понять об'єкта й предмета бухгалтерського обліку. Його головний висновок про те, що об'єктом бухгалтерського обліку є тільки вартісні (економічні) процеси господарської діяльності, а його предметом – фактичні їх результати також у грошовому вираженні, дискутувалася учасниками конференції.

О. Кольвах і **А. Висоцька** (Південний федеральний університет) запропонували обговорити перспективи використання ідей подвійної італійської бухгалтерії за межами бухгалтерії як методу аналізу та прогнозування економічного розвитку.

Дві доповіді були присвячені теоріям статичного і динамічного бухгалтерських балансів (**М. Гурська** – Кубанський держуніверситет і **Б. Гарєв** – Казанський державний фінансово-економічний інститут).

Професор **К. Циганков** (Сибірська академія фінансів і банківської справи) розкрив авторську концепцію фінансової звітності та теорію, що з неї впли-

ває, бухгалтерських рахунків і подвійного запису, виступив проти «фобії негативних чисел» у бухгалтерському обліку, що перешкоджає, на його думку, створенню цілісної й несуперечливої теорії обліку.

Суперечки виникли навколо інтерпретації поняття подвійного запису. Професор **Я. Алвер** дискутував із професором **К. Циганковим** про відмінності між подвійним записом і подвійною бухгалтерією, в тому числі про можливе використання прийому подвійного запису на рахунках у простій патрімональній бухгалтерії.

А. Крутова (Харківський держуніверситет харчування та торгівлі) у доповіді «Диверсифікованість парадигми бухгалтерського обліку в умовах інформатизації економіки» запропонувала перемістити акцент у теорії обліку від побудови балансового рівняння на основі традиційної класифікації майна і періодичного визначення доходу до постійного (безперервного) визначення доходу й вартості чистих активів підприємства.

Секція, присвячена сучасним проблемам бухгалтерського обліку і аудиту, проходила у формі круглих столів.

Засідання круглого столу на тему «Бухгалтерський облік для користувачів інформації» вів професор **А. Шапошніков** (Новосибірський держуніверситет економіки та управління). Круглий стіл на тему «Теорія і практика аудиту» очолила професор Фінансового університету при Уряді РФ **М. Мельник**. Засідання круглого столу «Теорія і практика управлінського обліку» вела професор СПбДУ **О. Каверіна**.

У численних доповідях учені порушували наявні проблеми і невирішені питання в галузі обліку, аналізу та аудиту, обґрунтовували шляхи їх вирішення сьогодні і в майбутньому.

Так, професор **Н. Ткаченко** (Національний ун-т харчових технологій, м. Київ) порушила питання про необхідність подальшого вдосконалення методології обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, що викликано посиленням процесів глобалізації світової економіки. Докторант **Л. Лахтіонова** (ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана») проаналізувала в історичному плані структуру і зміст бухгалтерського балансу в Україні та внесла суттєві пропозиції щодо зміни змісту розділів балансу для підвищення аналітичності інформації, яка в ньому подається.

Професор **М. Мельник** у своїй доповіді основну увагу приділила оцінці якості аудиторських перевірок, що прямо пов'язано з удосконаленням і розвитком методології та методики аудиту. Професор **А. Шапошніков** присвятив свій виступ роз-

криттю такого поняття, як «простір совісті бухгалтера і аудитора», надавши дискусії про етичні норми професії філософського забарвлення. Проблема етики аудитора стала одним із ключових напрямів дискусії.

Багато дискусійних проблем обговорювали учасники круглого столу з теорії та практики управлінського обліку (професори **В. Стражев, В. Івашкевич, О. Каверіна, А. Белоусов, Я. Алвер** та ін. Це стосується предмета й об'єктів управлінського обліку, поняття стратегічного управлінського обліку, взаємозв'язку управлінського обліку з функціями управління, а також проблеми термінології.

Професор Я. Алвер (Естонія) підкреслив, що важливою проблемою управлінського обліку є велика кількість англійських термінів. При цьому їх переклад національною мовою найчастіше є неточним або не відображає сутності первинного поняття. Були висунуті пропозиції про створення координаційної ради з урегулювання термінології управлінського обліку.

Секцію, присвячену творчій спадщині Я. Соколова, вели професори В. Івашкевич і Н. Карзаєва.

В. Івашкевич розповів про захопленість професора Я. Соколова бухгалтерією, відданості професії, про його незвичайну бібліотеку, фантастичну ерудицію, талант лектора, підкреслив, що багато які з його робіт переведені й видані в США, Китаї, Швейцарії, Польщі, Чехії та в інших країнах. Найсуттєвіший внесок професора Я. Соколова в теорію бухгалтерського обліку, на думку доповідача, полягає в поданні бухгалтерського обліку як інформаційної облікової системи, що включає макро- і мікрорівні, у розвитку динамічних і статичних тлумачень балансу, теорії оцінок, у введенні в науковий обіг нових понять і термінів сучасного фінансового обліку.

Багато з виступаючих відзначали внесок професора Я. Соколова в розвиток теорії і практики аудиту, підготовку аудиторських кадрів, а також співпрацю з журналом «Бухгалтерский учет» і міжнародну діяльність.

Професори **Н. Малюга** та **І. Замула** (Житомирський державний технологічний університет) представили книгу «Послесловие: посвящение Ярославу Соколову» (автори проф. Ф. Бутинець, доц. М. Коз-

лова). Зазначалося, що Ярослав Вячеславович тісно співпрацював з житомирською школою професора Ф. Бутинця, який багато зробив для зміцнення відносин з колегами із СНД.

Професор **Л. Кіндрацька** (ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана») присвятила свою доповідь внеску професора Я. Соколова в теорію бухгалтерського обліку. Спираючись на праці Я. Соколова, вона підкреслила, що в процесі реформування бухгалтерського обліку як у Росії, так і в Україні необхідно вирішити такі спірні питання: застосування справедливої вартості до оцінки об'єктів бухгалтерського обліку; адаптація пострадянської теорії бухгалтерського обліку до положень міжнародних стандартів фінансової звітності.

Санкт-Петербурзька школа бухгалтерського обліку професора Я. Соколова була представлена на секції доповідями його учнів: **Н. Кархаєвої** та **М. П'ятовим, Т. Терентьєвої, Н. Генералової** і **С. Модерова, Н. Соколової, Д. Львової.**

Доцент Д. Львова глибоко проаналізувала розвиток теорії бюджетного обліку в роботах Я. Соколова.

Секцією, присвяченою дослідженням в галузі економічного аналізу і статистики, керували професори Д. Панков (Мінськ) і **І. Єлісеєва** (Санкт-Петербург).

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку Таллінського технічного університету професор **Я. Алвер** і аспірантка **Е. Старцева** розкрили етапи розвитку економічного аналізу в Естонії та шляхи його подальшого вдосконалення. **Д. Панков** виступив з доповіддю про сутність і значення доданої вартості як основного фінансового показника бізнесу та об'єкта обліку і аналізу. Він запропонував аналізувати процес створення й розподілу доданої вартості в рамках нового напрямку – бухгалтерського аналізу.

Були представлені доповіді вчених СПбДУ **Н. Хованова, Я. Сонодла, А. Дмитрієва, О. Сергєєвої, С. Куришової, Т. Дюкіної.** Доповідачі підкресливали внесок професора Я. Соколова в розвиток методологічних принципів аналізу і статистики.

Відзначено велике значення конференції на честь пам'яті Я. Соколова для бухгалтерської спільноти і запропоновано зробити цей науковий форум регулярним.

ВАСИЛЬ ЕФІМЕНКО,

професор, декан обліково-економічного факультету ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,

ЛЮДМИЛА ЛАХТІОНОВА,

доцент кафедри обліку підприємницької діяльності ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,

ДІНА ЛЬВОВА,

доцент кафедри статистики, обліку та аудита СПбГУ